

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	325
Land:	Sri Lanka
Kilde:	Utrikesdepartementet
Titel:	"2006 års rapport om de mänskliga rättigheter i Sri Lanka"
Udgivet:	19. marts 2007
Optaget på baggrundsmaterialet:	19. marts 2007

Utrikesdepartementet

Denna rapport är en översiktlig sammanställning över hur de mänskliga rättigheterna efterlevs, grundad på den svenska ambassadens bedömningar.

Rapporten kan inte ge en fullständig bild. Information bör sökas också från andra källor.

2006 års rapport om de mänskliga rättigheterna i Sri Lanka

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Sedan andra kvartalet 2006 har den väpnade konflikten mellan Sri Lankas regering och den tamilska gerillan Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE) intensifierats. Konflikten utspelar sig framförallt i norr och öster, samma områden som drabbades hårdast av flodvågskatastrofen 2004. I stora delar av dessa områden är tillträdet starkt begränsat för civila såväl som för internationella biståndsorganisationer. Enligt UNHCR finns nu cirka 240 000 nya internflyktingar i områdena.

Medlaren Norge, såväl som EU, USA och Japan anser att varken regeringen eller LTTE gör tillräckligt för att skydda civilbefolkningen i konfliktområdena. Istället sker urskillningslösa attacker och summariska avrättningar. Leveranser av humanitär hjälp kommer inte fram.

Sri Lanka Monitoring Mission (SLMM), den nordiska styrka som har i uppgift att övervaka att vapenstilleståndsavtalet (CFA) från 2002 efterlevs uppskattar att minst 2 000 personer omkommit i krigsrelaterade incidenter under året. Av dessa är cirka 1 200 civila dödsoffer.

Rekryteringen av barnsoldater fortsätter att vara ett allvarligt problem i Sri Lanka. Denna rekrytering har under året ökat i landets östra delar. LTTE har fortsatt att rekrytera barn samtidigt som utbrytargruppen från LTTE, Karuna-fraktionen, också har börjat rekrytera barn. Enligt UNICEF har cirka 575 barn rekryterats under perioden januari-september 2006. Det finns uppgifter om både direkt och indirekt samarbete mellan Karuna-fraktionen och regeringens säkerhetsstyrkor bland annat kring barnrekrytering.

Ytterligare en konsekvens av konflikten är det ökande antalet försvinnanden. Enligt den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter har man fått in

rapporter om cirka 400 fall sedan december 2005. Det finns en tydlig trend som visar att försvinnanden ökat dramatiskt sedan införandet av de nya undantagslagarna i augusti 2005. Slutsatsen många MR-organisationer som verkar i landet har kommit fram till är att staten betraktar försvinnanden som ett legitimt instrument för att förhindra och förebygga terroristattacker.

Yttrande- och tryckfriheten har påverkats negativt av konflikten. Antalet trakasserier, kidnappningar och mord av journalister har ökat, framförallt i norra och östra delarna av landet men också i Colombo.

Strafffriheten har förvärrats av den eskalerande konflikten och är närmast total, även för grova brott. Tortyr är vanligt förekommande och rättsapparaten präglas av ineffektivitet och korruption. Presidenten avser att under 2006 utse en utredningskommission för att undersöka några av de mest uppmärksammade fallen.

Vid årets andra möte i FN:s Råd för de mänskliga rättigheterna var Sri Lanka i fokus. Flera av FN:s specialrapportörer, representanter från det civila samhället och FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter uppmärksammade den allvarliga utvecklingen i landet och ställde krav på en internationell övervakningsmission i FN:s högkommissaries regi. Missionens uppdrag skulle vara att motverka strafffrihet och bevaka och följa upp det stora antalet rapporterade MR-överträdelser i landet. Förslaget tillbakavisades dock av Sri Lankas regering.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna för mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Sri Lanka har ratificerat följande centrala konventioner:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, (ICCPR) (1980): Sri Lanka godkänner inte kommitténs kompetens enligt artikel 41 (det vill säga att en annan stat som tillträtt konventionen kan lämna ett klagomål om att Sri Lanka inte efterlever konventionen). Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades 1998. Fyra rapporter har inlämnats (1983, 1990, 1994 och 2002).
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, (ICESCR), (1980): Sri Lanka har lämnat in en rapport 1996 som granskades 1998.

- Konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering, (CERD) (1982): En konsoliderad rapport, som innehöll landets 7:e, 8:e och 9:e rapport, lämnades in 2000 och granskades i augusti 2001.
- Konventionen om avskaffande av all diskriminering mot kvinnor, (CEDAW) (1981) Sri Lankas tredje rapport lämnades in 2000 och granskades i januari 2002. Tilläggsprotokollet till CEDAW ratificerades 2003.
- Konventionen mot tortyr (CAT) (1994): Sri Lanka godkänner inte klagomål enligt artikel 21 (klagomål från annan stat) och artikel 22 (individuellt klagorätt). En första rapport lämnades hösten 1997 och granskades i juni 1998. Tortyrkommittén behandlade Sri Lankas andra periodiska rapport i november 2005.
- Konventionen om barnets rättigheter, (CRC) (1991). Den andra ordinarie rapporten lämnades in våren 2000 och granskades i juli 2003.
- Tilläggsprotokollet om barn i väpnade konflikter och om handel med barn ratificerades i september 2000 respektive 2006.
- Konventionen om skydd av rättigheter för alla migrerade arbetstagare och deras familjemedlemmar (Sri Lanka är en av de 22 stater som har ratificerat konventionen.
- Sri Lanka har inte skrivit under eller ratificerat:
- Tilläggsprotokollet till ICCPR om avskaffande av dödsstraffet
- 1951 års flyktingkonvention och dess protokoll
- Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, International Criminal Court (ICC)
- Tilläggsprotokollet till CAT.

Sri Lanka har inte gjort några omfattande reservationer till konventionerna. Rapporteringen till övervakningskommittéerna har blivit bättre men släpar fortfarande efter, på grund av ”ineffektivitet” och den politiska konjunkturen. Det civila samhället förbereder ”skuggrapporter”. Inför Sri Lankas inlämnande av sin senaste rapport till tortyrkommittén förbereddes till exempel en välskriven rapport av Asian Human Rights Commission och Law & Societies Trust.

Sri Lanka valdes under 2006 in i FN:s nya Råd för mänskliga rättigheter och meddelade i sin kandidatur att man skulle verka för bättre procedurer vid arresteringar, kompensation till offer för MR-övergrepp, vittnesskyddsprogram och utarbeta en nationell MR-stadga. Man lovade också att bjuda in specialrapportörerna för tortyr och yttrandefrihet under 2007

samt följa upp och genomföra rekommendationerna från specialrapportörerna för religionsfrihet och utomrättsliga avrättningar.

Sri Lanka har en förhållandevis omfattande lagstiftning till skydd för de mänskliga rättigheterna, men på grund av de undantagslagar som rått under 2006 har rättigheterna begränsats. Konstitutionen från 1978 innehåller ett separat kapitel som garanterar vissa rättigheter, men innehåller samtidigt en möjlighet att genom lag begränsa dessa rättigheter med hänsyn till nationell säkerhet, allmän ordning eller skydd för allmän hälsa och moral.

En oroande faktor är att högsta domstolen i ett domslut i oktober ifrågasatte giltigheten av Sri Lankas tillträde till tilläggsprotokollet till ICCPR då man menade att detta strider mot landets konstitution. Konsekvenserna av detta kan vara mycket allvarliga eftersom domslutet riskerar att annullera internationella konventioners jurisdiktion om de inte sammanfaller med nationell lagstiftning.

Regeringen har ett ministerium för mänskliga rättigheter och katastrofhantering. Under 2006 skapades två nya kommissioner, dels en kommission för att utreda försvinnanden, dels presidentens utredningskommission som skall utreda de mest uppmärksammade MR-övergreppen de senaste åren. Internationella observatörer har inbjudits att övervaka arbetet i denna kommission men både lokala och internationella MR-organisationer har uttryckt tveksamhet kring vad kommissionen skulle kunna få för roll i realiteten.

Den permanenta nationella kommissionen för mänskliga rättigheter (National Human Rights Commission, HRC) har försvagats under året genom att utnämningar av kommissionärer inte skett genom konstitutionsrådet, utan direkt av presidenten. Oberoendet är därför starkt ifrågasatt av representanter för det civila samhället. Samtidigt har kommissionen ett brett mandat, vilket inbegriper att granska och utarbeta förslag till ny lagstiftning, ge myndigheter praktiska råd för att garantera rättigheter, utreda misstänkta MR-kränkningar, utbilda och informera allmänheten om MR samt ta emot, utreda och driva klagomål från enskilda. Kommissionen har elva kontor runt om i landet.

MR-avdelningar finns sedan 2002 vid armén, flottan och flygvapnet. Det finns ett flertal MR-center vid universitet i landet.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv och kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Utomrättsliga avrättningar och politiska mord har varit vanligt förekommande under den väpnade konflikten allt sedan starten 1983, men har ökat dramatiskt i omfattning under 2006. Sedan 1983 beräknas över 60 000 människor ha dött som ett resultat av konflikten.

Sri Lanka Monitoring Mission uppskattar att minst 2 000 människor dött i krigsrelaterade incidenter under 2006. Av dessa är cirka 1 200 civila dödsoffer, vilket visar hur utsatta civila är i konflikten. Båda parter i konflikten använder civila som mänskliga sköldar och som direkta, strategiska mål i sin krigsföring.

Några av de grövsta fallen inkluderar fem avrättade ungdomar i Trincomalee i januari, 13 avrättade bönder i Kayts i maj, 68 döda i bussbomb i Kebithigollewa i juni, 17 avrättade biståndsarbetare i Mutur i augusti, 11 avrättade arbetare i Photuvil i september, samt incidenten när cirka 50 ungdomar dödades vid flygbombningen av en skola i Naddalamottankulam i augusti.

Politiska företrädare är en tydlig måltavla i konflikten. I augusti 2005 sköts utrikesminister Lakshman Kadirgamar till döds i sitt hem, på juldagen 2005 sköts parlamentsledamoten Joseph Pararajasingham till döds vid julfirandet i en kyrka i Trincomalee, i augusti sköts vice direktören för regeringens fredssekretariat, Kethesh Loganathan till döds och i november 2006 sköts TNA-parlamentsledamoten Rajivraj i sin bil i Colombo. Han avled kort därefter på sjukhus. Samtliga dessa offer var tamiler.

Enligt den rapport som presenterades av FN:s speciella rapportör för utomrättsliga, godtyckliga och summariska avrättningar har inga av dessa brott utretts på ett effektivt sätt och få förövare har fällts.

Ofrivilliga försvinnanden

Den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter har fått in rapporter om cirka 400 fall av ofrivilliga försvinnanden sedan december 2005, vilket är en ökning från föregående år. Båda parterna i konflikten samt den så kallade Karuna-fraktionen antas använda försvinnanden som en metod i krigsföringen. Antalet försvinnanden har ökat kraftigt sedan de nya

undantagslagarna infördes i augusti 2005. Undantagslagarna ger säkerhetsstyrkorna långtgående befogenheter.

Slutsatsen som flera MR-organisationer har dragit är att staten i allt större utsträckning betraktar försvinnanden som ett legitimt instrument för att förhindra och förebygga terroristattacker.

De senaste två decennierna uppskattas 80 000 ofrivilliga försvinnanden ha ägt rum i Sri Lanka. Ett antal oberoende undersökningskommissioner har tillsatts genom åren, vilket lett till att omständigheterna kring 16 742 försvinnanden har kunnat klarläggas. Dessa kommissioner har emellertid enbart behandlat försvinnanden som ägde rum före 1994. De fall som ägt rum sedan dess undersöks av en kommission under försvarsministeriet, vars rapporter är hemligstämplade. Få försvinnanden leder till brottsutredningar och fällande domar. Den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter tog under 2006 ett beslut att avskriva alla fall som inträffat för mer än 20 år sedan, på grund av bristande bevis och vittnesmål.

Tortyr

Enligt Amnesty International är tortyr en av de vanligaste MR-kränkningarna i Sri Lanka, en uppgift som bekräftas av lokala MR-aktivister och den nationella MR-kommissionen. Enligt Amnesty International förekommer ett antal tortyrmetoder i landets fängelser, som exempelvis elchocker, brännmärkning, våldtäkt och slag med olika tillhyggen..

Efter ratificeringen av tortyrkonventionen antogs Convention Against Torture Act, CACA (1994), vilken stadgar ett minimistraff på sju år för en person som har utfört tortyr. 2004 dömdes, för första gången sedan lagen antogs 1994, två personer för tortyr under CACA. I tortyrkommitténs slutsatser uttrycks oro över återkommande rapporter om tortyr i Sri Lanka, att så få misstänka förövare ställts inför rätta samt att det saknas en övergripande definition av tortyr i nationell lagstiftning.

Asian Human Rights Commission (AHRC) och Law & Societies Trust (LST) rapporterar om flera anmälda fall av tortyr i polisarrest under 2005. I det civila samhällets ”skuggrapport” till ICCPR-kommittén framställs bristerna inom polisväsendet som huvudorsak till förekomsten av tortyr.

Fängelseförhållandena är dåliga. Beläggningen på fängelserna uppskattas vara mer än tre gånger det tillåtna antalet. Det förekommer att fångar får sova i skift eftersom det inte finns utrymme för alla att ligga ned. Våld mellan fångar förekommer.

4. Dödsstraff

Sri Lanka har inte ratificerat tilläggsprotokollet till ICCPR om avskaffandet av dödsstraff men hör till de länder som enligt FN:s lista (E/CN.4/1999/52) anses ha avskaffat dödsstraffet i praktiken. Dödsstraff utdöms men straffet omvandlas till fängelse. Den senaste avrättningen ägde rum 1976.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Efter mordet på utrikesminister Kadirgamar i augusti 2005 utlyste regeringen undantagslagar vilket bland annat inneburit utökade möjligheter för polisen och armén att arresterar personer under en längre period utan rättegång. Det förekommer att LTTE och utbrytarfraktionen Karuna kidnappar individer, i många fall muslimer, och kräver en lösensumma som villkor för frigivning.

Den intensifierade konflikten har begränsat rörelsefriheten för människor i konfliktområdena. I synnerhet LTTE-kontrollerade områden har stängts av både från regeringens och LTTE:s sida. I öster används grupper av internflyktingar som mänskliga sköldar mellan LTTE och den srilankesiska militären. Många specialförband inom den srilankesiska militären har placerat sina läger mitt i tätbebyggda städer.

Förutom de stridande parterna och paramilitära grupper finns även ett inslag av kriminella element som utnyttjar läget i de östra delarna där varken regeringen eller LTTE har total kontroll och där straffriheten därför breder ut sig.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Sri Lanka har ett utbyggt rättssystem, och domstolarnas oberoende skyddas i lag. Rättssystemet är tungrovt och ineffektivt. Rättegångarna drar ofta ut på tiden och även de av enklare karaktär tar månader, ibland år. Domstolarna är i princip självständiga i förhållande till den exekutiva makten, även om graden av självständighet också beror på den enskilde domarens integritet. Det händer att politiker lägger sig i och styr utgången av domstolsutslagen.

Efter en grundlagsändring 2001 inrättades en nationell poliskommission, med mandat att undersöka kränkningar begångna av poliser. Kommission inledde sitt arbete först 2003, men på grund av otillfredsställande samarbete med rikspolischefen och oklar ansvarsfördelning har kommissionens effektivitet varit begränsad. Kommissionens oberoende har också kraftigt underminerats då medlemmarna har utnämnts direkt av presidenten och inte genom det grundlagsstadgade konstitutionsrådet.

Korruption inom polisen är ett allvarligt problem bland annat när det gäller olaga frihetsberövanden. En rapport från Transparency International konstaterar att arresteringar sker utan att sakliga skäl föreligger. I vissa fall har konstaterats att polisen använder arresteringar som ett påtryckningsmedel för att tortyroffer inte skall rapportera olika kränkningar. Rapportens generella slutsats är att den etiska standarden inom hela rättssystemet har underminerats av alla år av krig.

Enligt Transparency Internationals index över uppfattad korruption i olika länder hamnar Sri Lanka på plats 78, vilket är en försämring jämfört med 2005 då Sri Lanka fanns på plats 73.

LTTE har sin egen rättskipning, som ofta är politiserad. Domarna i LTTE-domstolarna har begränsad eller ingen juridisk utbildning och domstolarna hanterar fall utan vare sig utarbetade rättskällor eller ett väldefinierat rättsligt mandat. LTTE uppmanar alla tamiler att använda det LTTE-kontrollerade rättsväsendet, enligt uppgift ibland genom hot om våld. UNICEF och UNHCR har under året bedrivit utbildning av LTTE:s ”jurister” beträffande grundläggande mänskliga rättigheter, särskilt barns rättigheter.

LTTE driver också in ”skatt” i de områden man kontrollerar men även i Jaffna och Batticaloa. De som inte betalar riskerar att kidnappas till dess att skatten betalats. Summorna är mer eller mindre avvägda efter betalningsförmåga. I landets östra delar belastas civilbefolkningen även med en tredje skatt, av Karunafraktionen.

Regeringen har makten över såväl militären som andra säkerhetsstyrkor i landet. Förutom armén, med ungefär 120 000 man, flottan med 15 000 man och flygvapnet med 17 000 man, har även polismakten, som är ansvarig för den interna säkerheten i de flesta av landets delar, använts i militära operationer. Därutöver finns polisens Special Task Force, STF, som

bemannat de flesta säkerhetskontroller. Ett slags hemvärn (home guards) har bildats för att skydda muslimska och sinhalesiska byar nära krigszonen. Samtidigt rapporterar både SLMM och FN:s specialrapportörer att regeringen inte har kontroll över säkerhetsstyrkorna lokalt. Säkerhetsstyrkorna står ofta passiva inför mord och bortföranden utförda av paramilitära grupper på regeringskontrollerade områden.

7. Strafffrihet

Strafffriheten är utbredd och systematisk i Sri Lanka, vilket utgör ett stort problem. Särskilt tydligt har detta varit i förhållande till fall av försvinnanden, mord, våldtäkter och tortyr. Enligt polisens egen rapportering leder endast cirka fem procent av brottsutredningarna till fällande dom.

Strafffriheten har förvärrats ytterligare av den eskalerande konflikten och det faktum att regeringen och LTTE har olika rättsystem. Polisen framhåller ofta att utredningar av politiska mord eller försvinnanden är fruktlösa, eftersom förövaren flytt till LTTE-kontrollerat område. Offer för MR-kränkningar som använder rättsystemet får ibland kompensation. Svagheten ligger dock i att förövare inte döms.

Många MR-organisationer rapporterar att föräldrar till kidnappade barn förhindras att göra polisanmälan och trakasseras av polis och militär. Såväl SLMM som FN:s specialrapportörer har rapporterat att samarbete pågår mellan grupper inom de srilankesiska säkerhetsstyrkorna, och paramilitära grupper, vilket ytterligare bidrar till klimatet av straffrihet och överträdelser. I landets östra delar ligger de paramilitära gruppernas läger i anslutning till den srilankesiska militärens läger och dessa grupper deltar öppet i militära offensiver tillsammans med den srilankesiska militären, vilket ytterligare bidrar ytterligare till civilbefolkningens rädsla för att anmäla brott och MR-överträdelser.

I Jaffna har hot från LTTE mot domstolstjänstemän lett till ett icke-fungerande domstolväsende. I Jaffna, Trincomalee och Batticaloa har SLMM fått ta emot ett allt större antal anmälningar av fall som egentligen borde ha hanterats av rättsystemet.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet m.m.

Yttrande- och tryckfriheten har påverkats mycket negativt av konflikten. Antalet trakasserier, kidnappningar och mord av journalister har ökat, framförallt i norra och östra delarna av landet men också i Colombo-området. Ett tydligt exempel på den negativa trenden är att Sri Lanka 2006 hamnade på plats 141 i det globala pressfrihetsindex som Journalister utan Gränser presenterar varje år. Det kan jämföras med plats 115 (2005) samt plats 52 (2002).

Under 2006 har åtta anställda vid olika medier mördats. Flera journalister lever gömda på grund av dödshot och trakasserier. I Jaffna har en tidning tvingats stänga och övriga tidningar har minskat i både volym och upplaga på grund av situationen. I östra Sri Lanka saboteras distributionen av privata tamilska tidningar. Endast den statliga tamilska tidningen kan obehindrat distribueras i dessa områden.

Yttrande- och tryckfriheten garanteras visserligen i Sri Lankas konstitution men kan begränsas med hänsyn till nationell säkerhet. Försvarsministeriet meddelade i september att den enda giltiga källan för rapportering om konflikten ska vara försvarsministeriets informationsenhet. Om medierna använder andra källor måste de först stämma av källornas uppgifter med försvarsministeriet.

Regeringen kontrollerar delar av pressen, två TV-stationer och *Sri Lankan Broadcasting Corporation*. Det finns ett relativt stort och varierat utbud av privata tidningar, radiostationer och TV-kanaler. Rapporteringen är dock mycket polariserad mellan tamilsk- och singalesiskspråkiga media. Dessutom har informell censur samt självcensur ökat på grund av konflikten och det försämrade säkerhetsläget.

I november 2003 inrättades Sri Lanka Press Institute, SLPI, på initiativ av olika mediaorganisationer och med stöd från Sverige, Norge och Danmark. SLPI driver en journalisthögskola och en Press Complaints Commission. Den senare, som motsvarar svenska pressombudsmannen, har genom de fall den hanterat skapat sig en allt tydligare roll i samhället och åtnjuter ett tämligen stort förtroende.

LTTE har försökt begränsa tanke- yttrande- och tryckfriheten i de områden de kontrollerar. MR-aktivister har varit särskilt utsatta för dessa begränsningar.

LTTE respekterar inte föreningsfriheten. LTTE uppges även att med hot om våld ha tvingat individer att delta i möten till stöd för LTTE.

Det råder religionsfrihet i landet och en relativt stor tolerans mellan olika religionsföreträdare. Landet har fyra stora religioner: buddhism, hinduism, islam och kristendom. Buddhismen har en privilegierad ställning i konstitutionen, men respekt för alla religioner garanteras. Religion har generellt inte utgjort något konflikttema i Sri Lanka men den eskalerande konflikten har ökat spänningarna i framförallt östra delarna av landet där muslimerna idag är en utsatt grupp. Ett av de mest agitatoriska partierna som förespråkar en väpnad lösning av konflikten har en buddhistisk profil.

Spänningarna har också ökat sedan tsunamin, då ett stort antal kristna organisationer etablerade sig i Sri Lanka för återuppbyggnadsarbetet.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Sri Lanka är en demokratisk republik med flerpartisystem. Den konstitutionella makten delas mellan den folkvalda presidenten och ett parlament med 225 ledamöter. Presidenten, som väljs för sex år är statschef och har stor makt.

För val till parlament såväl som till presidentposten kandiderar man på basis av politiska partier eller oberoende grupper. Relationen mellan parlamentet och presidenten är komplicerad. De två institutionerna har kontrolluppgifter gentemot varandra. Under vissa omständigheter kan parlamentet avsätta presidenten eller till och med upplösa ämbetet. Presidenten är ansvarig inför parlamentet, vilket bland annat kontrollerar presidentämbetets finanser. Samtidigt har presidenten möjlighet att upplösa parlamentet ett år efter allmänt val. Presidenten kan också begära folkomröstning om lagförslag som parlamentet röstat ner.

Valen i Sri Lanka är i huvudsak demokratiska. En oberoende valkommissionär övervakar vanligen valen. Även lokala och internationella övervakare tillåts. Vid presidentvalen 2005 var valdeltagande relativt högt (cirka 75 procent) och valrelaterat våld förekom i mindre utsträckning jämfört med föregående val. Valen karaktäriserades dock av statsmediernas polariserade rapportering samt LTTE:s indirekta/direkta uppmaning till bojkott av valet vilket ledde till extremt lågt valdeltagande i vissa områden i norra och östra Sri Lanka.

Liksom rättssystemet har delar av den offentliga förvaltningen också urholkats på senare år av politisering och korruption. Detta tillsammans med djupa traditioner av patron-/klientrelationer hämmar förvaltningens effektivitet, förutsägbarhet och transparens.

I oktober 2006 fattade Högsta domstolen ett uppmärksammat beslut att ogiltigförklara sammanfogningen av de norra och östra provinserna i Sri Lanka, med hänvisning till att sammanslagningen stred mot konstitutionen. Många menar att detta beslut underminerar tamilernas krav på självbestämmande, och därmed spolerar en förhandlingslösning baserad på existerande strukturer.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Eskaleringen av den väpnade konflikten under 2006 har resulterat i att många civila tvingats på flykt och därmed mist sina försörjningsmöjligheter. Man räknar med att över 240 000 människor har tvingats fly under året. Många av dessa är på flykt för andra eller tredje gången sedan vapenstillståndsavtalet 2002. I flyktinglägren finns vissa möjligheter för män att hitta tillfälliga arbeten och utföra dagsverken.

Såväl fisket som jordbruket och handeln i landet har påverkats av konflikten. Fisket är helt blockerat i vissa områden. Kommande risskördar hotas bland annat av att jordbrukarna inte får tillgång till marken, eller inte kan sälja eller transportera skördarna på grund av begränsade rörelsemöjligheter i konfliktområdena. I LTTE- kontrollerade områden påverkas även den småskaliga handeln eftersom enbart proviant och förnödenheter får tas in i dessa områden.

Arbetslösheten i Sri Lanka beräknas officiellt till 9,2 procent men är högre om man tar hänsyn till det stora antalet småbrukare, fiskare och anställda i informell sektor som lider av undersysselsättning eller stora säsongsvariationer. Tsunamin ledde till ökad arbetslöshet då kustbefolkningen i de drabbade områdena helt eller delvis miste sina arbetstillfällen.

Arbetslöshet och undersysselsättning bland ungdomar utgör ett stort problem, som historiskt visat sig ha stor politisk sprängkraft. Det finns undersökningar

som uppskattar att var tredje person under 25 år är utan jobb, medan endast fyra procent av dem över 30 år är officiellt arbetslösa.

Flertalet heltidsanställda arbetstagare täcks av arbetstidslagstiftning som begränsar arbetstiden till 45 timmar per vecka (arbetsvecka med 5 1/2 dagar). Dessa har även lagstadgad semester 14 dagar om året, 14-21 dagars sjukfrånvaro med ersättning och ytterligare 20 dagars ledighet per år vid nationella helger. Föräldraledighet gäller för vissa fast anställda och deltidanställda kvinnor.

Arbetsmarknaden är generellt reglerad till förmån för arbetstagarens skydd. Det finns över 1 500 registrerade fackföreningar, kollektiv förhandlingsrätt och strejkrätt. Så gott som alla sektorer med större arbetsplatser har en relativt hög andel av organiserad arbetskraft. Enda undantaget är Export Processing Zones där fackföreningar inte har möjlighet att verka. Regeringens Board of Investment bestämmer villkoren för de ungefär 100 000 personer (varav flertalet unga kvinnor) som utgör arbetskraften inom zonerna. Arbetsförhållandena i sig är inte dåliga, relativt sett, men säkerheten för kvinnorna på förläggningarna där de bor och i anslutning till fabrikerna är begränsad och de utsätts för sexuella trakasserier och ibland övergrepp.

Ett antal lagar ska skydda arbetstagares säkerhet och hälsa, men arbetsmarknadsministeriet har för få inspektörer för att kunna genomföra effektiva granskningar. Enligt lagen har arbetare rätt att vägra utföra hälsovådligt arbete, men flertalet arbetare känner inte till dessa regler eller ignorerar säkerhetsrisker i tron att de annars riskerar att förlora sina jobb. Möjligheten att avskeda arbetare är begränsad till lagbrott. Avskedade arbetare kan vända sig till en arbetsdomstol och vinner ofta sina mål.

Över 70 procent (800 000) av arbetarna på teplantagerna är organiserade och i den övriga privata sektorn är cirka 20 procent organiserade fackligt. Bland offentliganställda är organiseringsgraden mycket hög. Strejker och övertidsblockader förekommer ofta, trots att offentliganställda inte har strejkrätt i laglig mening.

Drygt 850 000 srilankeser (cirka fem procent av befolkningen) arbetar idag utomlands som gästarbetare. 90 procent av dessa arbetar i Mellanöstern. Migrantarbetarna sänder varje år hem motsvarande drygt tio miljarder kronor, vilket är landets enskilt största exportintäkt. Av gästarbetarna är det stora flertalet, drygt 600 000, kvinnor. Vissa är så unga som 14 år, och lämnar Sri

Lanka med falska identitetshandlingar. Det finns inga bilaterala överenskommelser som skyddar dessa barn.

Sri Lanka har ratificerat samtliga av ILO:s åtta centrala konventioner (core labour standards).

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Hälsovård är gratis i Sri Lanka och vården håller relativt hög standard. 4,2 procent av statsbudgeten går till hälsovård (2003). Nästan alla barn vaccineras. Avancerad sjukvård finns dock endast i Colombo.

Generellt är tillgången på hälsovård bristfällig i Jaffna och de LTTE-kontrollerade områdena. De senaste månadernas med regelrätta strider och regelbundna bombningar av LTTE-kontrollerade områden har ytterligare förvärrat situationen. Bland annat rapporteras om kvinnor som tvingats föda barn vid militära ”checkpoints” för att de nekats inträde/utträde. För den stora majoriteten civila i LTTE-kontrollerade områden är tillgången på sjukvård och i synnerhet mer specialiserad vård mycket begränsad. Tillgången till vård för internflyktingar är osäker och oregelbunden. Mer specialiserad vård är i princip obefintlig för dessa grupper.

Enligt UNAIDS uppskattningar är hiv/aids ännu ett litet problem, med endast 0,07 procent hiv-smittade bland den vuxna befolkningen (15-49 år). Antalet smittade kvinnor och män är i stort sett detsamma. I Sri Lanka finns dock flera element som skulle kunna bidra till snabb spridning av hiv, till exempel är användningen av kondom sällsynt, prostitution vanligt, spridningen av sexuellt överförbara sjukdomar omfattande och migrantarbete vanligt förekommande. Drogmissbruk, särskilt alkohol och heroin, är ett ökande problem.

12. Rätten till utbildning

Alla barn har rätt till utbildning och den är obligatorisk upp till 14 års ålder. Vissa kostnader förväntas föräldrarna stå för, men mindre bemedlade kan i många fall få skoluniformen av staten. 6,3 procent av statsbudgeten används till utbildning (2003). Skolböckerna är gratis men kvaliteten i skolundervisningen är ofta bristfällig.

Eskaleringen av konflikten har försvårat skolgången för många barn. Bristen på lärare och skolmaterial är utbredd. Skolor används ofta som tillfälliga uppsamlingsplatser för internflyktingar, framförallt i LTTE-kontrollerade områden. Eftersom rekryteringen av barnsoldater ökat i vissa delar av landet i takt med att konflikten intensifierats har många föräldrar valt att hålla sina barn hemma. Det är uteslutande i landets östra och norra delar som tillgången till undervisning för barn påverkats, de södra och västra delarna är opåverkade.

Cirka tio procent av den vuxna befolkningen är analfabeter (UNDP 2005). Läskunnigheten är lägst i tledistriktet där skolsystemet relativt nyligen etablerats och många barn fortfarande inte går i skola.

75 procent av både flickor och pojkar genomgår sekundär utbildning. Det råder generellt sett ingen uppenbar könsdiskriminering inom utbildningssystemet. Det är inom yrkesutbildningen som tydliga könsskillnader finns. Pojkar utbildar sig gärna inom alla slags hantverksyrken, medan flickor utbildar sig till sekreterare, sömmerskor eller i hushållsarbete.

Det råder brist på tamiltalande lärare. Eftersom utbildning nästan uteslutande ges på modersmålen bidrar skolsystemet till segregering mellan de tamil- och sinholestalande grupperna och motverkar nationell försoning. Textböcker förstärker ofta denna påverkan genom sitt sätt att behandla etnicitet och religion. Undervisning i historia och samhällskunskap utformas inte sällan efter nationalistiska linjer snarare än att underbygga tolerans mellan grupperna.

Det råder också brist på universitetsplatser och konkurrensen är hård.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Trots goda indikatorer¹ för läskunnighet, tillgång till sjukvård och livslängd, och en bruttonationalprodukt (BNP) per capita på 3 778 USD (UNDP 2005), lever nästan fem procent av befolkningen i extrem fattigdom (under en USD per dag) och cirka 40 procent lever under två USD per dag. Siffror för LTTE-kontrollerade norra och östra Sri Lanka ingår inte i dessa uppskattningar, men sannolikt är situationen än mer allvarig där. Sri Lanka finns på plats 93 i UNDP:s Human Development Index.

¹ Sociala indikatorer från Human Development Report 2005 (UNDP);.

Vad gäller tillförseln av mat och andra förnödenheter till konfliktområdena är en central fråga tillträdet och återöppnandet av den enda vägen till Sri Lankas norra delar för transporter av livsmedel, medicin och andra förnödenheter. Regeringen stängde transportleden i augusti 2006. Leden går igenom LTTE-kontrollerat område och LTTE kräver att denna led så snart som möjligt öppnas. Regeringen å andra sidan hävdar att de ska förse norr med förnödenheter sjövägen vilket LTTE motsätter sig. Internationella Röda Korset kan inte genomföra dessa transporter sjövägen eftersom de inte fått några garantier från LTTE om säker genomfart (safe passage). Regeringens mattransporter sjövägen till Jaffna-halvön eskorteras för tillfället av militären. Denna problematik har resulterat i stora brister på mat, mediciner och bränsle. Det är endast en tidsfråga innan behoven vida överskrider den knappa tillgången. De livsmedelsleveranser som kommer till området täcker bara de mest akuta behoven.

Den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter har sedan flodvågskatastrofen i december 2004 fått in flera anmälningar om ojämn distribution av återuppbyggnadshjälp. Tamiler i söder och muslimer i öster anmäler att de diskrimineras jämfört med singaleser i samma områden. En annan stor skillnad finns mellan regeringskontrollerade och LTTE-kontrollerade områden, i synnerhet mellan de sydvästra delarna och resten av landet. I de förstnämnda områdena är större delen av återuppbyggnadsarbetet i princip avklarat. En bidragande orsak till denna skillnad kan vara politisk motivation eftersom det är presidentens hemtrakter.

I norr och öster innebär bristande politisk vilja, konfliktrisk och problemet med buffertzonerna förseningar av arbetet. Ännu två år efter naturkatastrofen finns dessa skillnader kvar, och har förstärks ytterligare genom det senaste halvårets intensifiering av konflikten.

Muslimerna i de östra delarna av landet är särskilt drabbade eftersom de hamnar mellan de båda konfliktparterna och därmed även utanför parternas direkta intresse och återuppbyggnadsaktiviteter. En annan faktor som påverkar att man i dessa områden inte hunnit lika långt i återuppbyggnadsarbetet är närvaron av paramilitära grupper som strider om kontrollen över de östra delarna av landet.

Fortfarande väntar stora grupper på permanent boende efter tsunamin. De lever som flyktingar i temporära läger med varierande standard.

Återuppbyggnadsarbetet är centralt för att de ska kunna åtnjuta en tillfredsställande levnadsstandard. Problemet är att de ansvariga för återuppbyggnadsarbetet inte skapat möjligheter för de hemlösa att vara med och påverka processen. Resultatet har i flera fall blivit passivisering och dåliga lösningar. Vid tvångsförflyttning uppstår även svåra landrättighetsfrågor. Dessa försvåras ytterligare av att många människor i regionen tvingats fly två eller tre gånger under en femårsperiod.

Den ekonomiska tillväxten för 2006 uppskattas bli cirka sju procent av BNP. Inflationen för 2006 beräknas bli runt 11 procent. Löneutvecklingen inom de flesta yrken håller emellertid inte jämna steg med inflationen, vilket gör att många förlorat betydligt i reell köpkraft under det senaste året.

Visserligen är det relativt få srilankeser som svälter eller lever i djup misär, särskilt i jämförelse med övriga Sydasien. 20 procent av befolkningen uppskattas dock vara undernärld. Dricksvatten är en bristvara på Sri Lanka och över 20 procent saknar tillgång till rent vatten. Cirka 22 procent av barnen föds underviktiga.²

Det finns stora regionala skillnader i utbredning av fattigdom, i synnerhet mellan stad och landsbygd. Nästan 90 procent av Sri Lankas fattiga uppskattas bo på landsbygden (där 80 procent av befolkningen bor). Ojämligheten är stor när det gäller tillgång till ekonomisk infrastruktur, arbetstillfällen och alternativ försörjning i situationer av ekonomisk kris. Regionalt har Western Province (Colombo) upplevt en minskning i fattigdom medan alla övriga provinser (särskilt Uva, North Western, Sabaragamuwa, North Central och Central) sett en försämring det senaste decenniet, främst som resultat av torka och den väpnade konflikten.

Samtidigt som landfrågor blivit aktuella i och med tsunamin, så är tillgång på jord och bostad en viktig fråga också i de krigsdrabbade distrikten i norr och öster. Det uppskattas att över 300 000 bostäder har blivit förstörda under kriget.

² Sociala indikatorer från UNICEF 2003;.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

I konstitutionen säkerställs alla medborgare lika rättigheter, men i praktiken har diskriminering varit en av huvudorsakerna till den väpnade konflikten. En viktig faktor är språket. Regeringen har vid flera tillfällen sedan 1994 gjort ansträngningar för att undanröja diskriminering, bland annat med en språklag som tyvärr inte tillämpas.

Hittills har det varit politiskt omöjligt att komma överens om en övergripande lagstiftning mot diskriminering. I oktober 1999 lade regeringen fram ett lagförslag, Equal Opportunities Act, för att bekämpa diskriminering på grund av etnisk tillhörighet, kön, religiös eller politisk uppfattning, språk, kasttillhörighet, ålder eller funktionshinder. Lagen var tänkt att gälla även inom den privata sektorn. Men lagförslaget vållade en häftig debatt och drogs tillbaka efter krav från singalesnationalisterna i parlamentet.

14. Kvinnors rättigheter

Sri Lankas konstitution innehåller en icke-diskrimineringsparagraf som bland annat gäller kön. Lagar eller beslut som gynnar kvinnor kan inte ifrågasättas med hänvisning till likhetsprincipen, vilket gör positiv särbehandling möjlig. Icke-diskrimineringsprincipen gäller dock inte i den privata sektorn.

Olika religiösa grupper har dock enligt konstitutionen rätt att följa särskilda religiösa lagar, både skrivna och oskrivna, även om dessa strider mot andra föreskrifter i konstitutionen (exempelvis alla individers likhet inför lagen). Det finns således skilda lagar för giftermål, skilsmässa, underhåll av barn och arv. Det är vanligt förekommande med arrangerade äktenskap.

Muslimerna lyder under *Muslim Marriages and Divorce Act*, som delvis baserar sig på Shafi-sektens lagsystem. Enligt denna är kvinnans samtycke till äktenskap inte nödvändigt, kvinnan måste ha bevis för att få skilsmässa, (vilket inte gäller mannen) samt acceptera månggifte. Enligt den allmänna strafflagen måste en kvinna vara 18 år för att gifta sig, men för muslimerna är giftermål tillåtet från 12 års ålder.

Tamilska kvinnor från norr lever under Thesawalamai-lagen som förbjuder gifta kvinnor att ingå affärsavtal som gäller fast egendom utan makens samtycke. Kvinnor från Kandy-området kan lyda under Kandy-lagarna, som i

många avseenden ger kvinnan större rättigheter än den allmänna lagen. Cirka 7,5 procent av befolkningen är kristen och majoriteten av dem är romerska katoliker. För dem gäller samma regler gentemot kyrkan som för katoliker i andra länder, det vill säga kyrklig vigsel är livslång och skilsmässa är inte tillåtet.

Män favoriseras när det gäller fördelning av land. Det gäller särskilt de program för nya bosättningar som genomförts sedan självständigheten. Endast om mannen i en familj dör kan kvinnan äga land i sitt namn. Negativa attityder mot änkor, ogifta kvinnor och barnlösa kvinnor påverkar kvinnans ställning i samhället.

Kvinnorna i Sri Lanka står för huvuddelen av landets valutainkomst genom arbete i *Free Trade Zones*, i textilindustrin, på te- och gummiplantagerna och som gästarbetare, huvudsakligen i Gulf-staterna. Många kvinnor som migrerar råkar illa ut. De flesta kommer oförberedda direkt från byn. En myndighet, Sri Lankan Bureau for Foreign Employment, SLBFE, har inrättats för att göra det lättare för kvinnor att klara sig som gästarbetare genom att ge dem viss utbildning, stöd och försäkringar. Srilankeser utanför Sri Lanka kan inte rösta i hemlandets allmänna val, något som drabbar denna stora grupp av kvinnor, cirka 600 000 personer.

Kvinnor har rösträtt sedan 1931. Ett fåtal kvinnor har höga ämbeten inom politiken, dessa kvinnor kommer oftast från familjer med stort inflytande. Endast fyra procent av parlamentsledamöterna är kvinnor och endast två av 26 ministrar är kvinnor. Få kvinnor har viktiga poster inom fackföreningsrörelsen, även när det gäller kvinnodominerade yrken.

Flodvågen och intensifieringen av konflikten har resulterat i att kvinnor hamnat i en mer utsatt position. Rörelsefriheten har begränsats och mäns våld mot kvinnor har ökat. En bidragande orsak till det senare är ökad alkoholkonsumtion hos män till följd av förlorade försörjningsmöjligheter och flykt. Majoriteten av internflyktingarna är kvinnor med barn.

Våld mot kvinnor och våldtäkt är straffbara handlingar som dock sällan anmäls. En viss trend mot ett ökat antal rapporterade fall kan skönjas. En studie visar att 60 procent av alla srilankesiska kvinnor utsätts för våld i hemmet. Våld i hemmet inkluderar misshandel, incest och jungfruprova. Att begära skilsmässa är för många kvinnor en ekonomisk och social omöjlighet.

Det är svårt att driva fall av kvinnomisshandel i rätten men genom den nyligen antagna lagen mot våld i hemmet har till exempel enskilda organisationer som arbetar med kvinnors rättigheter viss möjlighet att skydda kvinnor från misshandel i hemmen genom att erbjuda skyddat boende. Ett problem är dock att de skyddsmekanismer som lagen erbjuder, så som bland annat tillfälligt boende och kuratorhjälp måste bekostas av kvinnorna själva. Många har inte råd, och därmed begränsas lagstiftningens praktiska tillämpning..

Våldtäkt är vanligt, också mot minderåriga. Våldtäkt har inte använts systematiskt som ett vapen i konflikten, men soldater har förgripit sig på kvinnor vid säkerhetskontroller eller sökt upp dem i hemmen. Detta gäller särskilt dem som lever i flyktingläger under regeringens kontroll. Våldtäkt används som tortyrmedel mot kvinnor.

Kvinnor deltar i kriget som stridande på båda sidor. LTTE rekryterar även unga flickor till sina styrkor.

I ett försök att komma tillrätta med våld och övergrepp mot barn och kvinnor har polisen inrättat en Children and Women Protection Bureau. Särskilda anmälningsbås för denna typ av brott finns på många polisstationer. Problemet är att genomförandet av denna funktion är bristfällig.

Prostitution är olagligt och prostituerade betraktas som brottslingar snarare än som offer. Hallicken straffas mera sällan och sexköparen går fri..

Det är olagligt att göra abort, undantag görs bara om moderns liv är i fara. Ett stort antal aborter genomförs ändå illegalt varje år, kanske så många som 700 om dagen. Många kvinnor får svåra komplikationer eller dör efter olagliga aborter.

15. Barnets rättigheter

En av de allvarligaste kränkningarna av barnets rättigheter i Sri Lanka är användningen av barnsoldater. Denna rekrytering har ökat under året i landets östra delar.

LTTE har fortsatt att rekrytera barn även efter vapenstilleståndsavtalet. Rekryteringen av barnsoldater i LTTE-områden sker delvis med tvångsmetoder. Befolkningen har sällan någon möjlighet att undvika att delta i

LTTE:s aktiviteter. Totalt uppskattar UNICEF att cirka 5 700 barn rekryterats sedan 2001, varav 449 stycken under januari-september 2006. Enligt UNICEF har 77 barn släppts av LTTE under samma period.

En allvarlig utveckling är att även Karuna-fraktionen har ökat sin rekrytering av barnsoldater. UNICEF uppskattar antalet till 126 rekryterade under perioden januari-september 2006. SLMM och FN:s specialrapportör om barnsoldater har rapporterat att Karuna-fraktionen tillåts rekrytera barn på regeringskontrollerat område utan att säkerhetsstyrkorna ingriper.

Den senaste tidens upptrappning av den väpnade konflikten har drabbat barn hårt eftersom stora delar av befolkningen försatts på flykt, däribland mest kvinnor och barn. Många har tvingats fly just på grund av rädsla för att barnen ska bli tvångsrekryterade. Många barn har blivit föräldralösa, upplevt trauma och berövats sin barndom.

När det gäller barns rätt till utbildning och hälsovård lever Sri Lanka upp till sina skyldigheter i relativ stor utsträckning. Skolan är obligatorisk för barn mellan fem och 14 år och kostnadsfri, liksom hälsovården.

I nuläget är barnkonventionen inte inkorporerad i Sri Lankas egen lagstiftning, inte heller finns i inhemsk lag någon motsvarighet till barnkonventionens viktiga artiklar 2, 3 och 12 (artikel 2, principen om icke-diskriminering, artikel 3, principen om barnets intresse i främsta rummet, och artikel 12, respekten för barnets åsikt).

Lägsta straffbarhetsålder är åtta år. Mellan åtta och 16 års ålder gäller särskilda regler, från 16 år likställs personen med en vuxen. Ett problem är att offer för övergrepp ofta behandlas på samma sätt som en förövare och skickas till uppfostringshem.

I oktober 2006 antog LTTE en barnskyddslagstiftning som bland annat slår fast att utbildning är obligatorisk upp till 11 års ålder. Lagen förbjuder rekrytering av barn under 17 år för militära ändamål, deltagande av personer under 18 år i strider samt alla former av barnarbete.

Majoriteten av offren för minor är barn. Våld mot barn är utbrett och institutionaliserat. Reglementet i skolorna föreskriver äga enligt vissa riktlinjer, men äga förekommer i långt högre grad än den tillåtna.

Sexuella övergrepp mot barn är vanliga och sker oftast i hemmet. En undersökning i början av 1990-talet visade att upp till tio procent av flickorna och 20 procent av pojkarna utsätts för sådana övergrepp. Detta i kombination med fattigdom lägger grund för den barnprostitution som har blivit en del av Sri Lankas turistindustri. Enligt myndigheterna uppskattas antalet barn som prostituerar sig uppgå till 2 000 medan enskilda organisationer hävdar att det rör sig om 20 000.

En bidragande faktor till övergreppen mot barn är att över en halv miljon srilankesiska kvinnor arbetar som gästarbetare i Gulfstaterna och lämnar sina barn i Sri Lanka hos fadern eller andra släktingar, något som kan öka risken för utsatthet och övergrepp. Enligt regeringen och UNICEF finns det cirka 20 000 gatubarn i Sri Lanka.

Uppskattningsvis 500 000 barn arbetar i Sri Lanka. Barn arbetar i industrin, i fisket, på gatorna som försäljare och tiggare, i restauranger, i jordbruket och i hemmen som tjänare. Barnarbete för särskilda sysselsättningar är tillåtet från 12 år och generellt är arbete tillåtet från 14 år, med vissa inskränkningar (barn under 16 år kan inte anställas vid statliga organisationer/företag då fara för deras liv och hälsa föreligger). För arbete i hemmet eller i familjeföretag gäller inte sådana begränsningar. Lagarna tillämpas inte på ett tillfredsställande sätt och många yngre barn arbetar också utanför hemmet. Det finns inga uppgifter om att barn arbetar i exportzonerna, i textil- eller annan exportindustri.

Handel med barn förekommer i Sri Lanka. Enligt UNICEF arbetar över 100 000 barn som hemhjälp, ofta under slavliknande förhållanden. Dessa barn, i de flesta fall flickor, hör till dem som blir värst utsatta för våld och sexuella övergrepp. Det förekommer att barn säljs till hallickar för prostitutionsverksamhet. För att få bukt med övergreppen menar enskilda organisationer inte att det krävs bättre lagstiftning – men befintliga lagar måste tillämpas.

Sedan 1998 finns ”the National Child Protection Act”. I samband med att den beslutades etablerades en ”National Child Protection Authority” (NCPA), ett slags barnombudsman, särskilt inriktad på att utforma ett nationellt program mot övergrepp på barn. Sedan 2003 har UNICEF, NCPA och lokala myndigheter bildat så kallade distriktskommittéer för skydd av barn (District Child Protection Committees) i 15 distrikt, vilket i viss utsträckning stärkt samordning och uppföljning av skyddsinsatser för barn och ökat allmänhetens medvetande om övergrepp mot barn och den nya lagen.

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Sri Lanka har flera etniska och religiösa grupper. Förutom de två stora grupperna, buddhistiska singaleser och hinduiska tamiler, finns det muslimer (ungefär sju procent), som är tamiltalande och som i sin tur kan delas upp i olika etniska grupper. Muslimerna har gradvis stärkt sitt politiska inflytande, både genom muslimska partier och som medlemmar i något av de två stora partierna.

1990 fördrev LTTE muslimerna från Jaffna och Vanni och fortfarande lever det stora flertalet som internflyktingar under dåliga förhållanden. LTTE har officiellt välkomnat att muslimerna återvänder men många muslimer har ännu inte vågat ta steget. Muslimerna utgör fortfarande cirka 30 procent av befolkningen i de tamilskdominerade östra delarna av landet, men har under det senaste året utsatts för en rad trakasserier. I Pothuvil i den östra provinsen hittades i augusti en grupp av elva muslimska arbetare bakbundna och avrättade. Detta är en av flera incidenter som bidragit till att lokala konflikter mellan muslimer och andra grupper blossat upp. Amnesty International och Human Rights Watch har också rapporterat om ökad intolerans mot och förföljelse av den muslimska minoritetsgruppen Ahmadiyyas. Denna grupp förföljs av både icke-muslimer och muslimer som inte delar deras trosuppfattning. Både regeringen och LTTE har utnyttjat snarare än försökt dämpa konflikter och stridigheter på lokal nivå mellan olika områden och etniska grupper.

Dessutom finns det "burghers" (borgare = stadsbor), som är ättlingar till lokala invånare och kolonialister. Detta är en kristen, urban, engelsktalande grupp om cirka 0,6 procent av befolkningen. En stor del lämnade landet efter "sinhala only-lagen" som instiftades 1956 i och med att de då förlorade sina jobb i administrationen.

Under det senaste året har ett antal angrepp på kristna kyrkor förekommit efter att buddhistiska munkar anklagat kyrkan för så kallade oetiska konverteringar (fall där olika samfund utnyttjar en individs fattiga levnadsförhållanden för att få honom eller henne att konvertera). Högsta domstolen förvägrade under senaste året två katolska organisationer tillstånd att verka i landet med motiveringen att deras verksamhet skulle inkludera religionsundervisning.

Sri Lankas ursprungsbefolkning, ”Veddah-folket” eller ”Wanniyala-Aetto-folket,” uppgår till mindre än en procent av landets samlade befolkning. De har svårt att hävda sina rättigheter till traditionellt liv och lever allt mer trängda.

En utsatt etniskt minoritet är de cirka 85 000 tamilerna i tedistrikten som levt som statslösa utan rätt till skolgång och andra rättigheter. Dessa är ättlingar till arbetare som engelsmännen tog till landet från södra Indien i början av 1800-talet. Denna minoritetsgrupps utsatthet har förstärkts av språkhinder, låg social status och få inkomstmöjligheter utanför plantageekonomin. Sedan 2003 finns dock en lag som ger de tamilska plantagearbetarna i höglandet srilankesiskt medborgarskap.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Homosexuellt samliv är förbjudet enligt lag i Sri Lanka. Lagen jämställer homosexualitet med pedofili. Sedan 1995 är även lesbiska förhållanden förbjudna. Det är vanligt att polis trakasserar homosexuella, i synnerhet homosexuella prostituerade och transvestiter. Social diskriminering anses mindre vanligt förekommande – kanske för att homosexuella än så länge inte kräver likaberättigande. Organisationen ”Companions on a journey,” arbetar aktivt för att främja homosexuellas rättigheter i samhället.

18. Flyktingars rättigheter

Sri Lanka har inte anslutit sig till 1951 års flyktingkonvention och har inga nationella procedurer för att fastställa flyktingstatus. De asylsökande som kommer till Sri Lanka kommer med en månads turistvisum och stannar sedan kvar i landet. De som uppehåller sig illegalt i landet sätts i arrest (detention centre) där de hålls under obegränsad tid. Myndigheterna deporterar dem inte och ger dem nödtorftigt uppehåll. De flesta asylsökande kommer från Irak.

FN:s högkommissarie för flyktingar fastställer flyktingstatus i Sri Lanka. Ett stort antal människor har flytt från Sri Lanka på grund av konflikten och kränkningar av mänskliga rättigheter. Cirka 64 000 srilankeser lever i flyktingläger i södra Indien och minst lika många lever utanför lägren. Den senaste tidens stridigheter har resulterat i att 15 000 nya flyktingar från norra delen av Sri Lanka tagit sig över till flyktingläger i Tamil Nadu, Indien.

Relativt stora exilgrupper, många av dem flyktingar, finns också i Australien, Kanada, USA, Storbritannien, Tyskland, Nederländerna, Schweiz och Norge.

Den väpnade konflikten i Sri Lanka startade 1983 och har hittills resulterat i över 800 000 internflyktingar. Av dessa har över 370 000 återvänt hem sedan vapenstilleståndsavtalet slöts 2002. Den tsunami som drabbade Sri Lanka 2004 gjorde cirka 500 000 människor bostadslösa och många av dem lever fortfarande i olika övergångsläger.

I takt med att striderna intensifierats under 2006 har antalet internflyktingar ökat igen till runt 240 000 personer av vilka flertalet varit internflyktingar tidigare på grund av konfliktutbrott och/eller tsunamin. Som påpekats tidigare används internflyktingar många gånger som mänskliga sköldar av både den srilankesiska militären och av LTTE. Det humanitära läget kompliceras ytterligare av att internationella hjälporganisationer inte får arbeta i konfliktområdena och av att införseln av varor och förnödenheter är starkt begränsad.

Sri Lankas regering uppfyller inte sina skyldigheter att skydda civilbefolkningen och garantera dess säkerhet i konfliktsituationer. Såväl regeringen som LTTE bryter både mot grundläggande humanitär rätt samt mot många av FN:s riktlinjer för internflyktingar.

Över 170 000 av internflyktingarna har länge levt i flyktingläger under regeringens kontroll. Dessa har ofta varit överbefolkade och präglats av bristfälliga sanitära förhållanden. Invånarna har vanligen endast kunnat lämna lägret mellan klockan nio och 17 på dagarna för att få tillgång till de matransoner som delas ut. En undersökning gjord av UNHCR och regeringen visar att hela 25 procent av internflyktingarna vill stanna där de nu är bosatta. En möjlig orsak kan vara att många inte litar på att de kommer att få tillräcklig assistans för att skapa sig en dräglig tillvaro när de återvänder till sina återuppbyggda hem.

19. Funktionshindrades rättigheter

Cirka 7,5 procent av srilankeserna lider av något funktionshinder. Varje år tillkommer ett stort antal funktionshindrade som en direkt följd av konflikten (såväl civila som soldater råkar ut för minor, bombräder och skottlossning). 1996 antogs en lag som förbjuder diskriminering av funktionshindrade. Arbetet med att stärka de funktionshindrades rättigheter har dock just börjat i

Sri Lanka, det gäller inte minst funktionshindrade barns rätt till utbildning. Vissa privata institutioner för blinda och döva får statsstöd idag och medvetenheten ökar gradvis om vilka möjligheter som finns för funktionshindrade och att deras rättigheter måste erkännas.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Det finns många enskilda organisationer i landet, bland dem flera oberoende MR-organisationer som dokumenterar övergrepp, erbjuder rättshjälp, diskuterar och granskar lagförslag, övervakar valen med mera. Till de mest renommerade hör Law & Society Trust, Civil Rights Movement, Centre for Study of Human Rights, Inform, Institute of Human Rights och Centre for Policy Alternatives. Vid andra sessionen av FN:s MR-råd var ett antal organisationer på plats i Genève för att driva frågan kring en internationell övervakningsmission. En svaghet är att många organisationer är relativt små och har överlappande mandat.

Relationen mellan regeringen och de enskilda organisationerna har drastiskt försämrats under de senaste åren och de stående kommittéer som är tänkta att vara forum för dialog har i många fall omvandlats till en ensidig informationskanal för regeringen gentemot det civila samhället. Flera organisationer och aktivister har hotats av anonyma grupper eller personer. Hotbilden är extra tydlig i östra Sri Lanka och gäller både lokala och internationella organisationer. Sedan maj 2006 har ett tjugotal lokala biståndsarbetare dödats i en handfull riktade attacker. Flera internationella organisationer överväger att lämna landet om inte säkerheten garanteras och tillträdet till konfliktområdena förbättras.

Internationella organisationers möjligheter att arbeta i landet har begränsats avsevärt under det senaste året. I synnerhet gäller det internationella humanitära och utvecklingsinriktade organisationer. Regeringens nyinförda regler om arbetstillstånd för icke-statliga biståndsorganisationer har kraftigt påverkat organisationernas kapacitet att arbeta i konfliktområdena. Många organisationer väntar fortfarande på besked om de får vara kvar i landet. Två organisationer har hittills fått besked om att de måste lämna landet, däribland Läkare Utan Gränser. Enbart FN-organisationerna, SLMM och ICRC har, med vissa restriktioner, tillgång till alla områden där behövande finns.

De nya reglerna har medfört stora förseningar i utfärdandet av arbetstillstånd och fortfarande två månader efter lanseringen av FN:s plan för att förbättra den humanitära situationen i landet (Consolidated Humanitarian Action Plan, augusti 2006) väntar många enskilda organisationer på tillstånd och tillträde. Det är oroande eftersom FN ofta arbetar genom de enskilda organisationerna för att nå ut med sina hjälpleveranser.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

Internationella Rödakorskommittén(ICRC), UNICEF och UNHCR är dominerande aktörer i fält men även mer långsiktiga utvecklingsaktörer som till exempel UNDP har börjat etablera sig i Sri Lanka. Sedan 2004 finns en MR-expert från FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR) i landet, kopplad till UNDP, med mandat att stärka MR-analys och MR-integrering i FN-organens program. OHCHR har också beslutat att stärka sin närvaro ytterligare inom kort.

Sri Lanka har officiellt en öppen attityd mot internationella MR-aktörer såsom Human Rights Watch, Amnesty International och International Council of Jurists (ICJ). Samtidigt drabbas dessa organisationer av de allmänna restriktioner som regeringen upprättat gällande arbetstillstånd och tillträde till LTTE-kontrollerade områden.

SLMM har under året varit mycket aktiv i att uppmärksamma grova MR-överträdelser. Efter EU:s terroristlistning av LTTE i maj 2006 meddelade LTTE att man från den 1 september inte längre kunde garantera säkerheten för SLMM-personal från nordiska EU-länder, dvs. Danmark, Finland och Sverige. Följaktligen kallades EU-ländernas personal hem den 1 september och SLMM halverades. Endast personal från Norge och Island återstår.

För Sveriges del är främjande av demokrati och mänskliga rättigheter en mycket viktig del av utvecklingssamarbetet med Sri Lanka. Sverige arbetar på flera sätt för att stärka den långsiktiga utvecklingen av MR-situationen. Förutom politisk dialog med regeringen, partier och det civila samhället, som i år stärktes genom besök av Sveriges MR-ambassadör, ges stöd till en rad konkreta insatser: Stöd till Sri Lanka Press Institute, stöd till enskilda organisationer, stöd till UNDP:s rättsprogram, UNICEF:s landprogram samt ett bilateralt polissamarbete mellan Sri Lankas polismyndighet och svenska

rikspolisstyrelsen. Sverige gav även stöd till OCHA, UNHCR samt OHCHR i den humanitära, konsoliderade planen för Sri Lanka 2006.

Vid sidan av det bilaterala arbetet och stödet till olika organisationer (enskilda och inom FN-familjen) arbetar Sverige aktivt i EU-kretsen för att lyfta fram MR-brott i Sri Lanka på dagordningen, såväl i Bryssel som i Genève och New York. Under året har EU genomfört demarscher, lämnat deklarationer, hållit expertmöten och lyft fram behoven i Sri Lanka i FN:s nybildade råd för mänskliga rättigheter.